

Ο Καζαντζάκης στο Φραγκοκάστελο

ΜΑΡΙΑΝΘΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ-ΚΟΥΚΟΥΣΟΥΛΑ

Αψηφώντας τον καλοκαιρινό καύσωνα και μάλιστα ντάλα μεσημέρι, στις 28-6-2107 κάποιοι "τολμηροί" θαυμαστές του καζαντζακικού έργου, ξεκινήσαμε από τα Χανιά για το ιστορικό Φραγκοκάστελο Σφακίων, που το στοιχειώνουν πάντα οι ψυχές των αδικοκαμένων παλληκαριών του Χατζή Μιχάλη Νταλιάνη, στη μάχη με τους Τούρκους το Μάη του 1828.

Σκοπός μας ήταν η παρακολούθηση μιάς ακόμη εκδήλωσης για τον μεγάλο μας Καζαντζάκη που οργάνωσαν εκεί η τοπική Επιτροπή Χανίων της Διεθνούς Εταιρείας φίλων του Ν. Καζαντζάκη, ο Σύλλογος Αποφοίτων της Ελληνογαλλικής Σχολής Χανίων, και ο Δήμος Σφακίων. Το έργο που θα παρουσιάζονταν, ήταν ο Καπετάν Μιχάλης. Γνωρίζαμε εκ των προτέρων ότι η μαγεία του καζαντζακικού λόγου θα μας έκανε να ξεχάσουμε την όποια ταλαιπωρία. Δεν πέρασε ξέω. Το αντίθετο μάλιστα.

Κερδίσαμε πολύ περισσότερα από τα προσδοκώμενα. Οι εκλεκτοί Ομηλπτες Κανάκης Ιερωνυμάκης - γνωστός λαογράφος- από τα Σφακιά, και Σήφης Μιχελογιάννης - ο υπεύθυνος του τομέα

Κρήτης της Δ.Ε.Φ.Ν.Κ. αφού αναφέρθηκαν στο τεράστιο έργο του μεγάλου μας συγγραφέα, μας έδωσαν με τρόπο λιτό όπως ταίριαζε στην προκειμένη περίπτωση, αλλά και βαθιά διεισδυτικό, τόσο την υπόθεση όσο και την ανάλυση του συγκεκριμένου μυθιστορήματος. Τα βαθύτερα νοήματα που αναδείχτηκαν ήταν η ανθρωπιά, η σκληρή πάλη του ανθρώπου με ό τι θεωρεί ότι αποτελεί εμπόδιο για την πραγμάτωση των ιδανικών του, η αδιαπραγμάτευτη αγάπη του Κρητικού για την ελευθερία.

Από το σύνθημα "ελευθερία ή θάνατος" φλογίζεται διαχρονικά η κρητική ψυχή και εδώ, μέσα στην υποβλητική ατμόσφαιρα του χώρου, αυτό το ιδανικό ζωντάνεψε ξανά με τη μεγαλόπρεπη, παθιασμένη και ηρωική μορφή

του Καπεταν Μιχάλη.

Και η μεγάλη έκπληξη ήρθε στο β μέρος, όταν είχαμε την ευκαιρία να απολαύσουμε από τα παιδιά του Λυκείου Σφακίων τη "δραματοποίηση" με μουσική, τραγούδι και απαγγελία, του έργου που είχε προηγουμένως παρουσιαστεί και αναλυθεί από τους ομιλητές. Ήταν πρώτα ο Πάρης Γιαννουλάκης και ο Νίκος Σφηνιάς -δύο εξαιρετικά ταλαντούχα παιδιά - που τραγουδούσαν με την καθαρή, αντρίκια αλλά και τόσο αισθαντική φωνή τους, απήγγειλαν και έπαιξαν μαντολίνο ο πρώτος,, λαγούτο και μαντολίνο ο δεύτερος όχι σαν μαθητές, αλλά, σαν καταξιωμένοι καλλιτέχνες. Στο πλάι τους η άξια εκπαιδευτικός Αρτεμής Μασαμάκη, που με άγρυπνη φροντίδα στήριξε την προ-

σπάθεια των παιδιών, έγραψε μαζί τους τα βασισμένα πάνω στο έργο κείμενα, τα ενθάρρυνε, τα καθοδήγησε στο να συνθέσουν κι εκείνα τις δικές τους δημιουργίες, ενώ διάβασε και η ίδια, με ξεχωριστό τρόπο, μεγάλα αποσπάσματα από το έργο.

Με την προσπάθεια της αυτή η Αρτεμής, μια νέα κοπέλα, έδειξε για μια ακόμη φορά, ότι ο εκπαιδευτικός που τιμά το λειτούργημά του, δεν περιορίζεται στη μετάδοση κάποιων στεφάνων γνώσεων που αφορούν αποκλειστικά και μόνο την ειδικότητά του, αλλά σκυβει με την ανάλογη προσοχή και ευαισθησία στην άγουρη ακόμη παιδική ή εφηβική ψυχή, και παραμερίζοντας τις όποιες αδυναμίες του

κάθε παιδιού, προσπαθεί να φέρει στην επιφάνεια και να αναδείξει τα κρυμμένα δώρα που του χάρισε ο δημιουργός. Ετσι κάνει ο αληθινός δάσκαλος.....

Ενδιάμεσα, δυό άλλα παλληκαράκια, ο Γιώργος Μπούχλης και ο Μανούσος Μανουσέλλης καθοδηγημένα από τον επίσης άξιο χοροδιδάσκαλο Νίκο Μαρκουτσάκη, χόρευαν ένα λεβεντικό κρητικό χορό, που είχε πολλά από τα δωρικά στοιχεία του αρχαίου Πυρρίχιου. Ολα τα παιδιά και οι δάσκαλοί τους δίδαξαν ήθος, λεβεντιά και αξιοπρέπεια. Μας συγκίνησαν.

Εκαμαν τα μάτια μας να δακρύνουν. Την καρδιά και τα χείλη μας να τραγουδήσουν μαζί τους τα περίφανα ριζίτικα. Μας έδωσαν ελπίδα. Είναι αυτό ακριβώς που θα ήθελε νομίζω και ο μεγάλος μας συγγραφέας, που όπως ανέφερε και ο Σήφης Μιχελογιάννης, το λήπτερο πάντα πνεύμα του, πρέπει να ήταν κάπου εκεί και να παρακολουθούσε κι εκείνος με την ανάλογη συγκίνηση. Θα ένιωθε απόλυτα δικαιωμένος,, αφού το έργο του όχι μόνο συγκινεί ακόμα και σήμερα, αλλά γίνεται και γονιμοποιός δύναμη για τις δημιουργικές ανησυχίες

των νέων ανθρώπων. Τέλος, πλάι στην τόσο πλούσια οπτικοακουστική και λογοτεχνική πανδαισία, στάθηκε ισάξια και η αισθητική απόλαυση που μας χάρισε για μια ακόμη φορά η γνωστή "Κόρη του Γιαλού" Γεωργία Καντουνατάκη με τις καταπληκτικές θαλασσογραφίες της που κόσμησαν αυτές τις μέρες, το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Σφακίων. Με τα δικά της εντελώς απλά και φυσικά υλικά και με τη δύναμη του ξεχωριστού ταλέντου της, η αυτοδίδακτη ζωγράφος, μαθήτρια κάποτε κι αυτή της Γαλλικής Σχολής, μας ταξίδεψε σε βαθυθάλανα πελάγη, ως επιβάτες μεγάλων καραβιών η μικρών ξεχασμένων πλεούμενων, και μας έκανε κοινωνούς της θαλασσινής μαγείας όπως εκείνη τη βίωσε στο Λουτρό Σφακίων, από τα παιδικά της χρόνια.

Θερμά συγχαρητήρια σε όλους τους συντελεστές αυτής της όμορφης εκδήλωσης. Να έχουν υγεία, να συνεχίσουν το δημιουργικό τους έργο, και να μας χαρίζουν πολλές τέτοιες στιγμές ψυχικής ανάτασης και αισθητικής απόλαυσης, πράγμα πολύτιμο και ειδικά τώρα, στις δύσκολες μέρες που όλοι μας περνάμε.

Η παρουσίαση από κρητικό τηλεοπτικό σταθμό της τελετής που πραγματοποιήθηκε προ ημερών στο Ηράκλειο, όπως και κάθε χρόνο, προς τιμήν των ηρωικών κομάντο που κατόρθωσαν το 1942 να ανατινάξουν σχεδόν το αεροδρόμιο Ηράκλειου μου έδωσε αφορμή να αναφερθώ δι ολίγων στο γεγονός αυτό που παρόμοιο συναντάς μόνο σε κινηματογραφικές πολεμικές ταινίες και πάλι νομίζεις απίθανο το αποτέλεσμα της δράσης πέντε κομάντο.

Από τα μέσα του 1942 οι σύμμαχοι αντιμετώπιζαν τις σιδερόφραχτες μεραρχίες του στρατάρχη Ρόμελ στη Βόρεια Αφρική και είχαν αποφασίσει να κτυπήσουν τα σημεία ανεφοδιασμού του στην Ελλάδα και ειδικά στην Κρήτη. Για την διενέργεια σαμποτάζ ανέλαβαν άντρες της ειδικής υπηρεσίας S.A.S. - SPECIAL AIR SERVICE (Ειδική Εναέρια Υπηρεσία) που μόνο το καλοκαίρι του 1942 κατέστρεψαν πάνω από 300 γερμανικά αεροπλάνα στο έδαφος στα μετόπισθεν της στρατιάς Ρόμελ.

Με σχεδιασμό αυτής εκτελέστηκε από τις Ελληνικές αντιστασιακές δυνάμεις η ανατίναξη της γέφυρας Γοργοποτάμου την 25-11-1942. Μια

ΠΡΙΝ 75 ΧΡΟΝΙΑ

Το σαμποτάζ στο Αεροδρόμιο Ηρακλείου

ομάδα τολμηρών και ικανών μελών της S.A.S. ανέλαβε την διενέργεια σαμποτάζ στο αεροδρόμιο Ηράκλειου.

Με διοικητή τον Γάλλο ταγματάρχη George Berge τον Άγγλο λόρδο George Jellico (ο θρυλικός Τζέλικο) τον υπολοχαγό Κωστή Πετράκη από τη Μεσσαρά, τον Γαλλοκαναδό επιλοχία Pierre Leostik και τον Γάλλο δεκανέα Jack Sibazd. Στις 4 Ιουνίου του 1942 παρελήφθησαν από το Ελληνικό υποβρύχιο Τρίτων με κυβερνήτη τον Επ. Κοντογιάννη και κατά τον πλου άνοιξαν τον απόρρητο φάκελο που έδιδε οδηγίες για το σαμποτάζ στο Ηράκλειο. Στον φάκελο συμπεριλαμβανόταν τα σχέδια του αεροδρομίου, χώροι στάθμευσης αεροπλάνων, αποθηκών καυσίμων, πυρομαχικών, φρουρές, σκοπιές κλπ έργο των Άγγλων κατασκόπων που είχαν δουλέψει με ντόπιους συνεργάτες. Το υποβρύχιο αποβίβασε την ομάδα ανατολικότερα του

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΑΝΤΩΝΗΣ

Καρτερού Ηράκλειου απ' όπου τα μέλη της ξεκίνησαν με πλήρη φόρτο πολεμοφοδίων και εκρηκτικών τη νυχτερινή πορεία τους. Φθάνοντας στην καθορισμένη ώρα στα όρια του αεροδρομίου την νύχτα της 13/14 Ιουνίου εξουδετέρωσαν με σι-

λέτα και αθόρυβα πιστολιά τους φρουρούς στην νοτιά και ανατολική πλευρά, τον τηλεφωνητή, τον φρουρό στον πύργο ελέγχου και άλλους δυο αγγελιοφόρους σε όχημα. Σε απίστευτα μικρό χρόνο κολλήσαν τις ωρολογιακές βεντούζες στα βομβαρδιστικά αεροπλάνα, σε αποθήκες πολεμοφοδίων και καυσίμων και σε μια ντάνα από βόμβες με χρόνο έκρηξης στις 2 τα ξημερώματα. Λίγα λεπτά πριν τελειώσουν σήμανε συναγερμός αλλά κατάφεραν και διέφυγαν. Η καταστροφή ήταν βιβλική. Εικοσιένα από τα τριάντα οκτώ αεροπλάνα όπου είχαν κολλήσει "βεντούζες" ανατινάχθηκαν μαζί με καύσιμα, πυρομαχικά, άλλα

εφόδια και η νύχτα είχε γίνει μέρα. Μέσα στη φασαρία πήραν λάθος δρόμο αλλά βοηθήθηκαν από γυναίκες της περιοχής την επόμενη, που κατάλαβαν ποιοι ήταν, γιατί ήδη η καταστροφή είχε γίνει γνωστή. Οργανωμένοι στην αντίσταση Κρητικοί τους βοήθησαν να τραβήξουν προς τις νότιες ακτές για να βρουν μέσο αναχώρησης. Κατέφυγαν στα Βασιλικά Ανώγεια όπου περικυκλωθήκαν από γερμανικές δυνάμεις.

Οι Γερμανοί συνέλαβαν τους κομάντος αλλά ο ηρωικός ενωμοτάρχης Βασίλης Δραμουντάνης σκοτώνοντας τους δυο χειρίστες πολυβόλου κατάφερε να τους ελευθερώσει με τραυματισμένο στο χέρι τον Μπερζέ και τον Λοστίκ να γίνεται κόσκινό από τρεις ταινίες γερμανικών οπλοπολυβόλων. Οι υπόλοιποι τέσσερις καταδρομείς με δυο χειροβομβίδες ο καθένας και μια σφαίρα ρεζέρβα για τον εαυτό τους διέφυγαν από τον γερμανικό κλοιό. Οι κάτοικοι του χωρίου κήδεψαν με τιμές τον Λεοστίκ, το δεκαοκτά-

χρονο μοναχοπαιδί που είχε καταταγεί εθελοντής δηλώνοντας μεγαλύτερη ηλικία. Ο αρχηγός της γερμανικής αντικατασκοπίας Χάρτμαν διέταξε την εκτέλεση πενήντα πατριωτών το πρωί της 14ης Ιουνίου στο Γάζι για να αναγκάσει τους πολίτες να καταδώσουν τους σαμποτέρ. Έτσι ο Μπερζέ και ο Σιμπάρ συνελήφθησαν και σταλθήκαν σε στρατόπεδο στη Γερμανία. Ο Σιμπάρ δραπετεύσε και έφτασε στην Αγγλία ενώ ο Μπερζέ, μετά τον πόλεμο, έφθασε στον βαθμό του Στρατάρχη σαν ένας από τους πλέον τιμημένους Γάλλους αγωνιστές. Ο Τζέλικο με τον Πετράκη και άλλους αντάρτες έφυγαν το βράδυ της 23ης Ιουλίου 1942 στην Αίγυπτο. Καταδρομείς της S.A.S. πραγματοποίησαν επίσης σαμποτάζ στο αεροδρόμιο Καστελιού Πεδιάδος, στις αποθήκες καυσίμων του χωρίου Πεζά και άλλο.

(Σημ.: Στιχοεία για τα παραπάνω ελήφθησαν από το θαυμάσιο σύγγραμμά του αλησμόνητου φίλου Μάρκου Πολιουδάκη "Η εθνική αντίσταση και η γερμανική κατοχή στην Κρήτη").